

Riigikontrolli aastaaruanne: Eesti elektrisüsteemi valikud

Riigieelarve kontrolli erikomisjoni istung
06.11.2023

Aastaaruanne tugineb kahele elektriteemalisele auditiaruandele

- „Elektriga varustamise kindlus Eestis“, mille fookuses on:
 - elektrivõimsuste piisavus järgneval kümnendil;
 - Eesti elektrisüsteemi sünkroniseerimine Mandri-Euroopa sagedusalaga;
 - riigi ja elutähtsa teenuse osutajate (Elering AS, Enefit Power AS ja Elektrilevi OÜ) võimekus tegutseda elektriga varustamise katkemisest põhjustatud hädaolukorra lahendamisel.
- „Riigi tegevus tuuleenergia edendamisel“, mille fookuses on:
 - olulisemad tuuleenergia arengu takistused ja nendega tegelemine;
 - taastuvelektri tootmiseks vajaliku elektrivõrgu rajamine;
 - tuuleparkide rajamise edendamiseks tehtavad tegevused.

Varustuskindluse analüüside kohaselt võib juba aastal 2027 olla Eestis puudu turupõhistest tootmisvõimsustest ja aastast 2030 ka juhitavatest tootmisvõimsustest.

- 2022. aasta lõpus toodi nii üleeuroopalises analüüsis kui piirkondlikes varustuskindluse analüüsides esimest korda sõnaselgelt välja, et **2027.** aastal võib Eestil tekkida probleeme elektri **varustuskindlusega**.
- Juhul kui pärast **2030. aastat** lisandub kavandatud mahus taastuv-energiat, on Eestis küll piisavalt elektri tootmisvõimsusi, kuid **puudu on juhitavatest tootmisvõimsustest**.

Hulk elektrisüsteemi arendamise asjus vajalikke põhimõttelisi küsimusi ootab jätkuvalt otsustamist.

- **Taastuenergiaga** seoses on küll eesmärk, kuid **puudub konkreetne tegevuskava**.
- **Juhitavaid tootmisvõimsusi** ei ole vähemasti enne 2037. aastat Eesti turule lisandumas.
- Uute **välisühenduste** kavandamisel ei ole veel jõutud ei võimalike projektide tasuvuse ega rahastamisvõimaluste väljaselgitamiseni.
- Ettevõtjatel on küll huvi arendada elektri **salvestamise** võimalusi, kuid riik peab otsustama, kas edendada salvestusvõimsuste turule tulekut ja kuidas seda teha.
- Eestis puuduvad lahendused elektri **tarbimise juhtimise** tõhusaks rakendamiseks.

Kui võimsuste piisavuse probleeme ei lahendata, on risk, et elektri hind tõuseb tasemele, mis on ühiskonnale vastuvõetamatu.

- Eestis valitseb nn energiaostuvõimetute isikute toetamisel piirkonniti põhjendamatu **ebavõrdsus**.
 - Kõige suurema ja väiksema hüvitatava elektrienergiakulu piirmäära erinevus on endiselt 16-kordne.
- Erakorraliselt kõrgeteks elektrihindadeks tuleks valmistuda ning töötada välja võimalikud **toetuskeemid**, mis lähtuksid tarbijate toetusvajadusest ja mida oleks võimalik kiiresti rakendada.
 - Perioodil 2021–2023 kulus riigieelarvest (kodu)tarbijate toetamiseks pea 190 miljonit eurot.